

Zaman Gazetesi

11.05.2011

Herkül Millas

Yakınlarımla farklı görüşler savunarak ayrışmalarını gençken de yaşadım. Üzücüydü bu kavgalı atmosferi izlemek. 1960'lı ve 1970'li Türk solu içindeki çatışmalardan söz ediyorum.

Daha sonra Yunanistan'da da buna benzer sol çatışmaları yakından görebildim. Kendi açımdan -bilemem, belki başkaları beni bu biçimde görmüyordur- bu çatışmalara hiçbir zaman can-ı gönülden katılamadım. Elimden geldiğince insanları ak ve kara diye iki gruba ayırmayarak selamı kesmemeye çalıştım. Tabii ki kendi yorumumu oluşturarak kimilerini haksız sayıp eleştirdim, kimilerine kendimi daha yakın hissettim. Ama haklı ve haksız ak/kara ıskalasının uçlarına yerleştirmedim. Bence insanlar genellikle haklı ve haksız olduklarında belli yüzdelerle göre öyledirler. Diyelim biri yüzde 60 ya da çok haklıysa yüzde 80 haklıdır; yani haksızın da yüzde 40 veya yüzde 20 oranında bir haklı yanı vardır, diye düşündüm. Kaldı ki, bu oranlar her an değişmekte, bugün haklı olan aşırılığa kaçıp yarın haksız davranışa kayabiliyor.

Sanırım bu anlayış kavgalarımızı doğru dürüst etmemizi sağlar! Tabii bu yöntem izlendiğinde kavganın tadını çıkaramazsınız. Beğenmediğinize, sevmediğinize, zararlı saydığınıza karşı doludizgin saldıramazsınız; ölçülü olmanız gerekir. Ama buna karşılık bu dikkatli yöntemle hem bir sonuca varma olanaklarını artırabilirsiniz, yani eleştirileriniz semere verir, hem de yarın keskin laflarınızdan dolayı utanma durumunda kalmazsınız. Arkamdaki köprüleri yakmama tercihim

kimileri oportünizm ve kaypaklık sayabilir. Belki de belli bir oranda haklıdırlar, diyelim yüzde 50 haklıdırlar; ama buna karşılık ben de kendimi bağnaz görmeme fırsatını kazanmış oluyorum.

Ama neden insanlar ak/kara diye birilerini sever/sevmez, dost/düşman sayar, savunur/saldırır? Neden insanlar önce futbol takımlarını seçerler, sonra toplu olarak taraf olurlar, sonra hakemleri taraflı algırlar, "kendileri" yenilince toplu olarak üzülürler, karşı tarafın yenilmesine toplu olarak sevinirler? Neden taraftar saymadıklarına tümünden karşı olurlar? Bilemeyeceğim! Kimlik sorunuvar diyen uzmanlar var. Ama kimlik denen şey de oldukça karmaşık bir şey. Belki insan beyninin, binlerce yıllık birikiminin bir özelliğidir tarafgirlik. Eskiden insanlar Manihaizm (Manichaeism) denen dini izlemişler; çevrelerini iyi ve kötü ruhlarla çevrili algırlarmış. Ortası yokmuş. Bir açıklama da biyolojik: İnsanlar hep bir işi yapmak/yapmamak arasında karar vermek durumunda kalmışlardır. Bir hayvanı avlamak veya avlamamak, biri ile aynı çevrede yaşamak veya yaşamamak. Belli oranda olan kararlarla, diyelim yüzde 50 ile, insan neslinin yaşamayı pratik olarak olanaksızmış. Kafamız öyle çalışıyor sonunda: Sinemaya ya gideriz veya gitmeyiz; çok azımız filmi yarısında terk eder! Birini eş diye ya seçeriz veya seçmeyiz. Ortası kriz yaratır, dizilere konu sağlar.

AÇIK GÖRÜŞLÜLÜKLE DİYOLOG İHTİYACI

Ergenekon soruşturmalarıyla ilgili bazı tartışmaları izlerken bunları düşündüm. Dostum Etyen Mahçupyan sanırım bir konuda yüzdesinden emin olmadığım bir hataya düşüyor. (Zaman Mayıs 1) Diyor ki: "Ergenekon davasının da iki yönü var. Biri hukuki sürecin nasıl yürümesi gerektiğidir. Diğer yönü ise zanlıların 'gerçekten' de ne yaptıkları. Laik kesimin aydınları bugünlerde birincisi ile uğraşiyor, ama ikincisine pek değinmiyorlar. Dahası birincisi üzerine laf ederek, ikinci konuyu gizlemeye, önemsizleştirmeye çalışıyorlar. Nihayet hukuki sürecin anlamını büyütüp bir komploya dönüştürerek de, zanlıların eylemini tümüyle anlamsızlaştırmak istiyorlar... Ergenekon davası etrafında iki büyük bloklaşma yaşanıyor. Bir taraf tüm zanlıların suçlu olduğunu peşinen kabul ederken, diğer taraf da tümünün suçsuz olduğu iddiasında. Ancak kişisel nedenler küçük bir grup daha üretmiş durumda: Ergenekon davasını desteklemenin yanında, bazı zanlıların da suçsuz olmalarını isteyenler..."

Saptama kısmen doğru. Ama kısmen de tartışmalı. En başta "zanlıların gerçekten ne yaptıklarıyla hukuk süresinin nasıl yürüdüğü" neden iki ayrı yön sayılsın? Hukuk doğru yürümezse varılacak gerçek ne kadar gerçek sayılacak? Ama asıl soru başkadır: Birileri bir konuyu, yani suçluları, "gizlemeye, önemsizleştirmeye (mi) çalışıyor" yoksa bir eksikliğe ağırlık mı veriyor? Çünkü suçluyu "gizlemeye çalışıyorsa" şaibeli hatta suçlu bile sayılması gerekir. Gerçekten birileri "hukuki sürecin anlamını büyütüp bir komploya dönüştürerek de, zanlıların eylemini tümüyle anlamsızlaştırmak istiyorlar" iseler, artık bu insanları darbecilerin saflarında kabul etmemiz gerekmez mi? "Üçüncü grubun" bazı zanlıların suçsuz olmalarını istemelerinde bir beis mi var? Kaldı ki benim gördüğüm, bazı kimselerin (ve benim de) hukukun işleminde aksaklıklar gördükleridir. Bir art niyetlerini kanıtlayacak durumda değilim.

Benim deneyimim, bu tür niyet okumaların sonunda, tartışmaları kişiselleştirdiği ve (tartışmaları) amaçlarından çok uzaklaştırdığı yönünde. Çatışmalardan kaçınmanın bir temel kuralı, hasımların değil görüşlerin ele alınıp eleştirilmesidir. "İstiyorlar, çalışıyorlar" gibi fiiller tam bunun aksini yapıyor. Bence bir ömür boyu darbeler ve darbecilere karşı çıkmış olanlar hiçbir şeyi

gizlemeye çalışmıyor. Zor dönemlerde kendilerini kanıtlamış insanlar, bugün de aynı şeyi yapmaya çalışıyor: Beğenmediklerini eleştirmeye, gerçekleri ortaya çıkarmaya. Hatalı olabilirler mi? Tabii ki. Hepimizin hatalı olabileceği gibi.

İstisnasız hepimiz, kendimizi tarafsız sanıp farkında olmadan taraf olduğumuzdan, yani hepimiz kişisel nedenler yüzünden belli inançlar taşıdığımızdan, bizden farklı düşünenlerle tartışmaya değil açık görüşlülükle diyalog kurmaya çalışmalıyız. Henry Thoreau'nun bir sözü var: "Senden farklı adım atan birini görürsen belki farklı bir davulun temposunu izliyordur." Yani, demek istediği veya en azından ben böyle okudum bu cümlesini, "kendi bildiğini tek doğru sanma, farklı davrananın da meşru referansları olabilir" idi. Alçak gönüllülüğün yararlı bir yanı da, kendimizi bilemeyeceğimizden, açık bir kapı bırakmamızdır; buna tempoyu ve tansiyonu düşürmek de denebilir. Yanlış anlama da olmasın: "Farklı davul" derken ben tabii ki askerî davulu kastetmedim, davulu mecaz olarak kullandım.